

NAGY ERIKA

Agrárjogi Tanszék

Témavezető: dr. Réti Mária habil. egyetemi docens

AZ ÚJ FINN SZÖVETKEZETI TÖRVÉNY VAGYONJOGI RENDELKEZÉSEIRŐL

Finnországban tavaly nyáron fogadta el a parlament a 421/2013. számú új szövetkezeti törvényt.¹ Ez a finn szövetkezeti jogalkotás sorrendben negyedik törvénye. Az elsőt 1901-ben szentesítette az orosz cár, mivel akkor Finnország még az orosz cári birodalom része volt. Ezt követte ötven évvel később a 248/1954. számú szövetkezeti törvény. Újabb ötven év elteltével, 2001-től lépett hatályba a harmadik szövetkezeti törvény, az 1488/2001. számú. Ez a jogszabály már nem volt olyan hosszú életű, mint a korábbiak, hiszen 2014. január 1-jétől már a jelenlegi törvényt kell alkalmazni.

A finn jogalkotás hagyományai szerint a szövetkezeti jogalkotás a társasági törvénnyel való mindenkori harmonizációra törekszik. Ugyanakkor mind a négy szövetkezeti törvényre igaz, hogy önálló jogszabályok.² A jelenlegi is az, pedig szerkezetében, fogalomhasználatában teljes mértékben, tartalmában pedig jelentős mértékben a 624/2006. számú korlátolt felelősségű társaságokról szóló társasági törvényt tekinti mintának.

Az új törvény megalkotásának fő oka az volt, hogy a korlátolt felelősségű társasági formák jóval népszerűbbek, és ennél fogva a gazdasági jelentőségük is nagyobb. Az új törvénnyel a jogalkotó azt kívánja elérni, hogy a meglévő szövetkezetek gazdaságilag megerősödjenek, illetve minél több új szövetkezeti társulás jöjjön létre. Ezért mindenekelőtt az alapításra és a vagyoni részre vonatkozó rendelkezések változtak.³

A vagyoni részben az egyik legjelentősebb módosulás az alapvető vagyoni kategóriában található. Ez pedig a vagyoni hozzájárulás. Pontosabban a vagyoni hozzájárulás két fajtája. Az új finn szövetkezeti törvényben ugyanis két ilyen forma létezik: az egyik a klasszikus szövetkezeti vagyoni intézmény, a részjegy (finnül: osuus). A másik – a társasági formánál ismert – részvény (finnül: osake).

A szövetkezeti törvény kimondja, hogy minden tagnak legalább egy részjegyet kell jegyeznie.⁴ A részjegy a tagsági jogviszony létesítésének egyik feltétele.⁵ Továbbra is érvényesül a finn szövetkezeti jogalkotásban, hogy a tag tulajdonos és közreműködő is egyben. Tulajdonosként vagyoni hozzájárulást kell teljesítenie a szövetkezetben.

---

¹ A 421/2013.osuuskuntalaki, azaz 421/2013. számú szövetkezeti törvény finnül elérhető:2014-07-11.: [http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421?search\[type\]=pika&search\[pika\]=421%2F2013](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130421?search[type]=pika&search[pika]=421%2F2013)

² Az egységes átfogó szövetkezeti törvény mellett egyes szövetkezeti típusokra speciális jogszabályok léteznek. Ez a szabályozási szemlélet más európai országokra is jellemző. Erről lásd: RÉTI 2012. 9-33.

³ NAGY 2013a 281-305.

⁴ Osuuskuntalaki III.OSA, 9. luku 1.§ (1) kappale, azaz III.Rész, 9. fejezet 1.§ (1) bekezdés: „Jäsenen on otettava yksi osuus.” (Minden tagnak egy részjegyet kell jegyeznie.)

⁵ Átfogó elemzés a szövetkezet vagyoni intézményeiről: RÉTI 2010.

A vagyoni hozzájárulás másik típusa a részvény, és ezek összessége, a részvénytőke. A részvény tulajdonképpen a korábbi törvényben szabályozott befektetési részjegyet váltja fel.

A korábbi szabályozásról általánosságban elmondható, hogy kizárólag a részjegyet mint vagyoni hozzájárulást ismerte. A törvény diszpozitív rendelkezéseket tartalmazott a részjegyről, melyek bonyolultak és nagyon részletesek voltak. A jogszabály meghatározta a részjegy fajtáit: a tagok által kötelezően jegyzendő alap-részjegyet, az önkéntes, a kiegészítő és a befektetési részjegyet.⁶

A hatályos jogszabályban jóval kevesebb normát találunk a részjegyről és a részvényről. A jogszabály mindössze egyfajta részjegyről és részvényről beszél. Alapelvként rögzíti, hogy minden részjegy és részvény ugyanazon jogokkal bír, kivéve, ha ez a törvény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik. Az I. rész 1. fejezet 7.§ (1) és (2) bekezdése kimondja azt is, hogy a szövetkezet az alapszabályában a jogok és kötelezettségek oldaláról egymástól eltérő részjegyeket, illetve részvényeket is kibocsáthat. Ebben az esetben meg kell határozni a részletes szabályokat. Ez azt jelenti, hogy minden szövetkezet az alapszabályában határozza el, kizárólag egyféle részjegyet, részvényt bocsát ki vagy több fajtát, és azt is, hogy ehhez milyen jogokat és kötelezettségeket rendel. A vagyoni hozzájárulásról szóló rendelkezések szempontjából a korábbinál jóval nagyobb szerep jut az alapszabályi szintű normáknak, mint a törvényben foglaltaknak. A törvény kevesebb normájából és a diszpozitív szemléletéből adódóan a vagyoni hozzájárulás szabályait elsősorban az alapszabályokban kell keresnünk. Különösen a részvényről mondható ez el.

A részvény legfőbb sajátossága ugyanis, hogy opcionális. Ahogyan a szövetkezeti törvény fogalmaz: „A szövetkezetnek a részjegy tőke mellett lehet részvénytőkéje és részvénye.”⁷ Tehát a szövetkezetben a részvény intézménye nem kötelező, csak akkor található meg, ha szövetkezet úgy dönt, részvényt bocsát ki. Éppen ez a legfontosabb különbség a részjegy és a részvény között. Hiszen a tagsági jogviszony létesítésének feltétele legalább egy részjegy jegyzése. A részjegy tehát minden szövetkezetnél létezik mint vagyoni hozzájárulás, a részvény viszont nem.

A hatályos törvény tehát kimondottan kevés rendelkezést tartalmaz a részjegyről és a részvényről. A rendelkezések közül elsőként kell megemlíteni, hogy mindkettőre igaz, vagy névértéke van, vagy un. jegyzési ára. Ha az alapszabály nem rendelkezik a részjegy névértékéről, akkor un. névérték nélküli részjegy kibocsátásról beszélünk. Ebben az esetben az alapító szerződés vagy a közgyűlés, vagy annak felhatalmazása alapján az igazgatóság un. jegyzési árat állapít meg.

Ez fontos következménnyel jár. Eddig a finn szövetkezeteknél is érvényesült a változó tagság – változó tőke általános szövetkezeti elv.⁸ A hatályos törvény I. rész I. fejezet 3.§ (1) bekezdése általános elvként mondja ki: „A szövetkezet tagjainak száma, a részjegyek száma és a részjegy tőke változó.” A szövetkezet tagsága – a ki- és belépéssel –

---

⁶ NAGY 2013b 278-297.

⁷ 421/2013. számú törvény I. rész, I. fejezet, 3.§ (2) bekezdés

⁸ A szövetkezeti elvekről bővebben: BAK 2012. 34-61. és DOMÉNÉ 1999. 35-48.

folyamatosan változik. A tagsági jogviszony megszűnésével a részjegyet visszatérítik. A részjegy-tőke automatikusan követi ezt a folyamatot. Nem kell hozzá a társulás döntése, ahogyan a tőkeemeléshez vagy leszállításhoz pl. a gazdasági társaságoknál. Ez az automatizmus szűnik meg, illetve módosul a névérték és a névérték nélküli részjegyek bevezetésével. A szövetkezet kibocsáthat részjegyeket úgy, hogy az nem jár a részjegy-tőke emelésével. Illetve a részjegy-tőke anélkül is emelkedhet, hogy részjegy kibocsátásra sor került volna. Lehetséges az is, hogy a tagsági jogviszony megszűnése nem jár tőkemódosulással.

A másik közös tulajdonsága a részjegynek és a részvénynek, hogy nemcsak tagok, hanem kívülállók is jegyezhetik. Ez a részvélynél természetes, hiszen a részvény intézményét éppen azért vezette be a törvény, hogy tőkebefektetési eszközként szolgáljon. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a tagok is lehetnek a saját vállalatuk finanszírozói, tehát ők is jegyezhetnek részvényeket.

A részjegyek esetében azonban más a helyzet. Vannak olyan részjegy fajták, melyeket harmadik személyek is megszerezhetnek. Ezek tipikusan az ún. befektetési részjegyek. Ahogy már említettem, a megelőző finn szövetkezeti törvény is ismerte ezt a részjegyfajtát.

A szövetkezet dönthet úgy, hogy kibocsát alap-részjegyet, kizárólag a tagok számára. Emellett másfajta részjegyet is létrehozhat, melyet kívülállók és a tagok is megszerezhetnek. Ez eddig is ismert és a gyakorlatban sok országban bevált szövetkezeti vagyoni szabályozás. A törvény azonban lehetőséget teremt arra, hogy a tagok által kötelezően jegyzendő alap-részjegy elérhető legyen kívülállók számára is. Ez megvalósulhat úgy, hogy a szövetkezet az alapszabályban csak egyfajta részjegyet bocsát ki és azt nem tagok számára is kínálja. Vagy úgy, hogy több fajta részjegy létezik, de egyik esetében sincs korlátja, hogy harmadik személy megszerezze.

A fenti szabályozásnak fontos kihatása lehet. Hiszen míg a tagsági jogviszony létesítésének feltétele az alap-részjegy jegyzése, fordítva ez már nem igaz. Az alap-részjegy jegyzése nem vonja maga után a tagsági jogviszony létesítését. Ezzel megszűnik a tagsági jogviszony és a részjegy szoros egysége. A tag mint tulajdonos és a kívülálló mint befektető jogosítványai a vagyoni hozzájárulás szempontjából egy sorba kerülnek. Ez jelenti a tagsági jogviszonynak a vagyoni hozzájárulási formától, a részjegytől való eltávolodását, a tagsági jogviszony a részjeggyel többé nem írható le. Másfelől jelenti a részjegy és a részvény intézményének hasonlóságát. Nem a részjegy és a részvény azonossága és különbsége, illetve ezek birtoklása, hanem a részjegyeket és a részvényeket birtoklók minősége adja az alapvető különbséget. Tehát hogy a tulajdonos tag-e vagy sem. A tagi minőség vagy ennek hiánya a lényeges elem és nem a vagyoni hozzájárulás.

Ez a megközelítés a jogi szabályozás szemléletében is megjelenik. Elsőként, ha a forgalomképességet vesszük, a törvényi szabályozás „hallgat” a részjegy forgalomképességéről. Azt mondja, hogy a tagság nem ruházható át másra, kivéve, ha az alapszabály másként nem rendelkezik.⁹ Tehát nem a részjegy, hanem a tagság

---

⁹ 421/2013. számú törvény I. Rész, 1. fejezet, 4.§ (1) bekezdés

átruházásának tilalmáról beszél. Ha az alapszabály szerint a klasszikus alaprész-jegyet csak a tagok szerezhetik meg, akkor ehhez kapcsolható a forgalomképtelenség. Abban az esetben, ha nem tagok is megszerezhetik a szövetkezet részjegyeit, a forgalomképesség kizárása az ilyen irányú tőkebefektetés hátrányára válhat.

A szövetkezeti törvény megfogalmazása szerint a részvény korlátozás nélkül megszerezhető és átruházható, kivéve, ha az alapszabály másként nem rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a részvény forgalomképes, melyet a szövetkezet alapszabálya legfeljebb korlátozhat.

A szövetkezetben minden tagnak egyenlő joga van, ha a törvény vagy az alapszabály eltérően nem rendelkezik. Alapelveként rögzíti a jogszabály azt is, hogy minden részjegy és részvény ugyanazon jogokkal bír, kivéve, ha ez a törvény vagy az alapszabály másként nem rendelkezik.¹⁰ Ezt megismétli a törvény az I. rész 4. fejezet 1.§ (1) és (2) bekezdésében: *Minden részjegy a szövetkezetben azonos jogokkal bír. Minden részvény a szövetkezetben azonos jogokkal bír.* Az I. rész 1. fejezet 7.§ (1) és (2) bekezdése kimondja azt is, hogy a szövetkezet az alapszabályban a jogok és kötelezettségek oldaláról egymástól eltérő részjegyeket, illetve részvényeket is kibocsáthat. Ebben az esetben meg kell határozni a részletes szabályokat.

A törvény értelmében a részjegy és a részvény után egyetlen jog illeti meg a tulajdonost: a visszatérítés joga a szövetkezet megszűnése esetén. Ez következik abból, hogy a részjegyet nemcsak tagok, hanem kívülállók is megszerezhetik. Az I. rész 4. fejezet 3.§ (1) bekezdése szerint a részjegy és a részvény nem bír szavazati joggal a szövetkezet közgyűlésén. A törvény nem biztosít automatikusan jogot a szövetkezet hasznából való részesedésre. A részjegy és a részvény tulajdonjoga a törvény alapján nem jogosít fel a szövetkezet szolgáltatásainak igénybe vételére sem. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy az alapszabály a törvénytől eltérhet.

A részjegy és a részvény közötti különbség az említett opcionális. Tehát a részvény nem kötelező, ezzel szemben minden szövetkezetben kell, hogy legyen részjegy. További különbség, hogy a részjegy a tagsági jogviszony létesítésének feltétele, a részvény nem. Ugyanakkor az alapszabály rendelkezése szerint a tagok nemcsak egy részjegy, hanem egy vagy több részjegy és részvény jegyzésére is kötelezhetőek. Ami még nagyon fontos eltérés a két vagyoni jogi intézmény között, hogy a részvényt kapcsolatos valamennyi szövetkezeti döntés, esemény, adat nyilvános. Tehát a törvény kötelező jelleggel előírja, hogy a részvényt, a részvény tulajdonosaival kapcsolatos valamennyi információt a cégnyilvántartásba – ahogy a törvény fogalmaz – „*késedelem nélkül*” be kell jelenteni. A befektetőkről, a befektetésekről való ismeretek elsősorban a hitelezővédelmet szolgálják.

Ha a törvény rendelkezéseit végiggondoljuk, elvileg előfordulhat, hogy a részjegy és a részvények ugyanazokat a jogokat vonják maguk után, így a tagok és a nemtagok között nincs különbség a vagyoni hozzájárulások alapján. Ez azért kiemelendő, mert így a hitelezők szempontjából egyazon megítélés alá esnek. Más megközelítésben viszont ezzel

---

¹⁰ 421/2013. számú törvény I. Rész 1. fejezet 7.§ általános elvek

a szabályozásbeli felfogással sokkal hangsúlyosabbá válik a tag kettős kötelezettségvállalásából a másik elem. Ez pedig a személyes közreműködés. A szövetkezet személyegyesítő jellegéből adódóan a személyes közreműködés lehet az, aminek a révén a tag mégis előnyöket élvez a kívülállókkal szemben. Ezek tipikusan például a szövetkezet hasznából való részesedés és a szövetkezet szolgáltatásainak igénybevételére való jogosultság.

Ezen túlmenően, összességében természetesen felmerül a kérdés, hogy ilyen szabályozás mellett érvényesülnek-e a klasszikus szövetkezeti alapelvek a törvényben. Erre a válasz nem adható meg egyértelmű igennel vagy nemmel. Nyilvánvalóan nem lehet egy intézményből megválaszolni ezt a kérdést, ahhoz a törvény komplex vizsgálatára van szükség. Már csak azért is, mivel az alapszabályokban dől el, hogy a részjegyek és a részvények milyen fajtái, milyen jogokkal és kötelezettséggel bírnak. Tehát valójában a törvény vizsgálata mellett az alapszabályok részletes vizsgálata adhatja meg a választ. Mindenesetre az leszűrhető, hogy a törvény önálló jellege markánsan mutatja azt a törekvést, hogy a szövetkezet a társulási formák egyik típusaként egyedi tulajdonságokat hordozzon. És a gyakorlat dönti majd el, miként szabályozzák a tagok a vagyoni hozzájárulást, illetve mi lesz működőképes, tőkevonzó.

Felhasznált irodalom

BAK Klára: A nemzetközi szövetkezeti alapelvek és a szövetkezet fogalmának összefüggései a szabályozásban, *Szövetkezés – a Szövetkezeti Kutató Intézet Tudományos és Tájékoztató Folyóirata*, Budapest, 2012. évi 1-2. szám, 34-61.

DOMÉ Györgyné – RÉTI Mária: Szövetkezeti jog ELTE ÁJK, Budapest, 1999. 35-48.

NAGY Erika (2013a): A vagyoni hozzájárulás főbb szabályai a finn szövetkezeti törvényben Themis, az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata, 2013. június 281-305.

NAGY Erika (2013b): A szövetkezeti jog reformjáról Finnországban, Themis, az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola lektorált elektronikus folyóirata, 2013. december 278-297.

RÉTI Mária: Szövetkezeti jog, Egyetemi jegyzet, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2010.

RÉTI Mária: Az európai szövetkezeti szabályozás fejlődéstörténetéről, *Szövetkezés*, 2012/1-2. szám, 9-33.